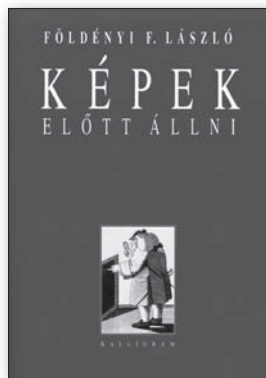

téneti fejezetek mindegyikét, különös figyelemmel kísérve a Kandinszkij szerint a modernizmus kezdetének tekinthető Caspar David Friedrich munkásságát. Értő, élvezetes műelemzésekkel visz közel a szerző a festészet egyik legnagyobb, joggal kulcsfontosságúnak nevezhető alakja életéhez, a festészete megértéséhez és a körülötte kialakult vitákhoz. Határozottan világossá válik, hogy a minden művészeti ágra kiterjedő modernizmus nem a 20. század elején, hanem sokkalta előbb kezdődött és vert gyökeret Európában; az akkori földrész kulturális és tudományos mozgolódása nélkül nem hajthatott volna lombot egy Kandinszkij vagy egy Picasso.

Akármiről beszél, akárhová kalandozik el a szellemi tudás és az információ birodalmában a kivételesen művelt szerző, érdeklődési köréből ki nem lépve mindvégig a kép és a látvány megragadhatóságának, értelmezhetőségének kérdéséhez ragaszkodik. A modernizmus kezdetének tekinthető 18–19. századi Európában szétnézve tárul fel az az időszak, amely nélkül ma nehezen beszélhetnénk olyan „csodákról”, mint fényképezőgép vagy mozi, magáról a mozgóképről is bajosan.

Földényi F. László lebilincselően, olvasmányosan nyit utat a kérdéses környezetbe, a múlt aggályos kérdései közé, lábjegyzetekkel segítve az olvasót a könyv hatékony olvasásában. Emellett szép átvezetőkkel szolgál a különféle művészetek között; állításai, mint egy matematikai elmélet, tökéletesen alátámasztva, kellőképp megindokolva követik egymást az olvasó szeme előtt.

Maga a könyv izgalmas példával, karikatúrával indít: egy majomszerű alakot ábrázol, amint az egy keretbe zárt fekete festményt tanulmányoz nagyítón keresztül.

A kép révén tetten érhető probléma mennyi kérdést vet fel, amelyekről elrugaszkodva megkezdődik az olvasó rendkívüli utazása a képek és értelmezések között.

Kép-tények és tény-képek Földényi F. László *Képek előtt állni* című könyvében: a tárgyalt festményeket a nyers festéknél megragadva, majd innen jutva el a kép és általában az emberi szellem, az alkotó művészi folyamat több évszázados misztériumáig.

AYHAN GÖKHAN

(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2010, 208 oldal, 2900 Ft)

**PRAKFAI ENDRE –
SZÜCS GYÖRGY:
*A szocreál Magyarországon***

Vitán felül áll, hogy a szocialista realizmusról, amely egy korszak művészetét olyannyira meghatározta, mint korstílusról beszélhetünk. Sőt mondhatjuk, hogy Magyarországon az ötvenes évek – és azoknak is hangsúlyosan az első fele, a Rákosi-kor – az egyetlen olyan rövid periódusa a magyar művészet történetének, amikor egy művészeti stílus kizárólagos jelenlétével számolhatunk. A szocreált pontosan ez a kizárólagossága, illetve a hozzá társuló erőszakosság és ideológiai determináltság teszi kevéssé (vagy egyáltalán nem) kedvelt művészeti stílussá napjaink embere számára. Prakfalvi Endre és Szücs György könyve sem hallgatja el a politikai-ideológiai gyökereket, mi több, a helyzet különlegességéből fakadóan azok mentén tárgyalja az egész korstílust, mivelhogy arra más mód nem is kínálkozik. Mindezek mellett azonban a szerzők által felvázolt kép (teljes joggal és mindenfajta didaktikusságot mellőzve) azt sugallja az olvasónak, hogy a szocreálnak

esetenként valós értékeket köszönhet a magyar művészet története.

A könyv fókuszpontjában az 1949-től 1953-ig tartó időszak művészete áll, ugyanakkor bőségesen foglalkozik az előzményekkel, valamint a Nagy Imre-kormány és a második rákosista éra alatt tovább élő szocreállal is. A stílus kialakulásának kezdetét a húszas években létrejövő festészeti mozgalom, az új tárgyilagosság realizmusából eredezteti, ami a harmincas és negyvenes években fokozatosan kiszorította a baloldali művészet

formanyelvéből a korábban minthaadó kubizmust és futurizmust. Végül a Szovjetunió művészete számára az egyetlen követendő út az a figurális festészet lett, amelynek vonatkozásában a formai realizmus elvárás, a társadalomkritikai tartalmú naturalizmus azonban szigorúan tiltott volt. Ez a kötött tematikájú (fő témái: munkás-paraszt életkép, az 1917 utáni szovjet történelem jelentős eseményei stb.) szocialista realizmus már kész állapotban érkezett Magyarországra, ahol 1948 – a Magyar Dolgozók Pártjának megszületése és politikai dominanciájának kialakítása – után elkezdhetette térhódítását.

A magyar politikai vezetés 1949-ben a Nemzeti Szalonban nagyjából félszáz szovjet műalkotás kiállításával egyértelműsítette a művésztszadalom számára, hogy mik azok a direktívák, amelyek mentén gyakorlati tevékenységüket folytatniuk kell. A szovjet festők nyújtotta mintát először egészen direkt módon követő magyar művészek kezei alól kikerülő alkotások hamarosan kialakították „nemzeti karakterüket”, ami a tematikában is testet öltött: elfogadott (sőt támogatott) volt a történelmi kép, de csak olyan, a párt által proto-baloldalinak vélt alakok szerepeltetésével, mint Dózsa, Rákóczi, Petőfi vagy Kossuth. Nem vett ki a témák sorából a szovjet és a hazai ideológus atyákat a nép körében ábrázoló képtípus sem, vagyis az olyan festmény vagy plasztika, amit a kommunista propaganda saját szolgálatába tudott állítani. A műfajok között a nagyszabású, reprezentatív, ugyancsak politikai célokat szolgáló murális kép (Domanovszky Endre, Konecni György, Szőnyi István ter-

vei), valamint a bronz- és kőszobor (Kisfaludy-Stróbl Zsigmond gellérthegyi Szabadság-szobra, Mikus Sándor Sztálin-szobra) vált elterjedtté.

A mai ember számára a kor legszembetűnőbb művészeti eredményeit kétségkívül a klasszicizmust mintaként tekintő építészet vonultatta fel, amely a világháborúk közötti modernizmusok formaelemeit is alkalmazta, és a szocreál művészet innovatív és maradandó produktumokat előállító ágazatává vált. Az 1950-es években olyan nagyszabású építkezések valósultak meg Magyarországon, amelyek ma is városképek meghatározó tényezői (a Népstadion és a Felvonulási tér; a győri, debreceni, székesfehérvári pályaudvarok; vidéki és fővárosi lakótelepek; üzemek és munkásvárosok), ily módon pedig velünk élnek mindennapjainkban, függetlenül attól, hogy szeretjük vagy éppen csak megtűrjük őket.

UGRY BÁLINT

(*Corvina Kiadó, Budapest, 2010,*
168 oldal, 4490 Ft)

SZÉPIRODALMI BIBLIOGRÁFIA

2011. január–február*

Szépirodalmi bibliográfiánk a korábban kialakított rendszert követve regisztrálja az elmúlt két hónap alkotásait, gyűjtőköre az előző évek szemlézett folyóirataira terjed – pontosabban azokra, amelyek közülük a 2010–2011. év során megjelennek. Frissessége kizárólag ezek rendszeres beérkezésétől függ: a negyedév és a határon túli lapok természetüknél fogva hordozzák a csúszás lehetőségét. A 2010–2011. év folyamán, a terjedelemből való tekintettel, a kéthavi tételekből csupán az első három rész (vers, rövidpróza, hosszúpóza) közlésére nyílik lehetőség, ezért a kényszerű tematikus szűkítésért olvasóink elnézését kérjük. Maga a gyűjtés azonban változatlan, s a most kimaradt fejezetek (esszé; napló, emlékezés, jegyzet; közönség előtt előadásra szánt mű; átmeneti műfajok; kevert műfajok) az összesített kötetekben** természetesen szerepelni fognak, az eredetileg is csak abba szánt részekkel (beszélgetés, levelezés, műhelynapló; kritika, recenzió, ismertetés; tanulmány; irodalmi múlt) együtt.

Az összeállítás alapjául szolgáló folyóiratszámok

2000, 2011. 1., 2.

Alföld, 2011. 1., 2.

Bárka, 2011. 1.

Beszélő, 2011. 1.

Élet és Irodalom, 2011. január 7., január 14.,

január 21., január 28., február 4., február 11.,

február 18. p., február 25.

Életünk, 2011. 1., 2.

Ezredvég, 2011. 1., 2.

Forrás, 2011. 1., 2.

Helikon (Kolozsvár), 2011. január 10.,

január 25., február 10., február 25.

Híd, 2011. 1., 2.

Hitel, 2011. 1., 2.

Holmi, 2011. 1., 2.

Irodalmi Jelen, 2011. 1.

Irodalmi Szemle, 2011. 1.

Jelenkor, 2011. 1., 2.

Kalligram, 2011. 1., 2.

Kortárs, 2011. 1., 2.

Korunk, 2011. 1., 2.

Látó, 2011. 1., 2.

Liget, 2011. 1., 2.

Magyar Műhely, 2011. 155.

Magyar Napló, 2011. 1., 2.

Mozgó Világ, 2011. 1., 2.

Műhely, 2011. 1.

Műút, 2011. 23.

Napút, 2011. 1.

PoLiSz, 2011. 1.

Székelyföld, 2011. 1., 2.

Tekintet, 2011. 1.

Tiszatáj, 2011. 1., 2.

Új Forrás, 2011. 1., 2.

Vigília, 2011. 1., 2.

*Ezúton is köszönjük a Petőfi Irodalmi Múzeumnak az adatgyűjtésben nyújtott segítséget.

**A Magyar Irodalmi Repertórium 2003., 2004., 2005. és 2006. évi kötetei már megjelentek. Hálózati változat: www.repertorium.hu. (A Szerk.)